

аднекуль з-за мяжы, вядома ж, у *балоньні*. Сядзяць яны за чаркаю з Уладзімерам Караткевічам і разважаюць. Адам кажа: „Штучныя тканіны там танныя, вось мой плашч каштаваў пляшку гарэлкі“. На гэта задуменны Ўладзімер зазначае: „Затое якая там гарэлка танная...“

Банан

Сяргей Харэўскі

Гэтая трапічная садавіна ўпершыню з'явілася ў Беларусі ў XVIII стагодзьдзі, калі ў магнацкіх рэзыдэнцыях завялі моду на экзатычныя аранжарэі. Але нішто ня вечнае, прагналі панаў, і ня стала *бананаў*.

Вярнуліся яны на сталы беларусаў толькі ў 70-ыя гады нашага стагодзьдзя як прыклад салідарнасьці з народамі Афрыкі ды Азіі, якія абралі сацыялістычны шлях. Аднак другім пачуцьцём, пасья гонару за братнія народы, было глыбокае расчараваньне. Мякаць дзіўнага плоду, якая пахла шампунем, была слотнаю і коўткаю, ажно ледзьве можна было разамкнуць пашчэнікі. У тыя гады *бананы* ў Беларусь завозілі зьлёненымі й няспелымі, каб была магчымасьць іх доўга перахоўваць у непаваротлівым савецкім гандлі. „*Дастаць банана*“ — у 70-ыя гады азначала выпадкова набыць добра вядомую з кніжак, але невядомага спосабу ўжываньня садавіну. Вынаходлівыя беларусы, каб даспяліць, клалі іх на ацяпляльныя батарэі альбо замарожвалі ў лядоўках, а пасья аблівалі кіпенем...

У 1980 годзе падчас сусьветнае Алімпіяды ў Менску нарэшце з'явіліся добрыя, сьпелыя й духмяныя *бананы*, але іх пасьпяхова зьелі студэнты з тых самых братніх краін Азіі і Афрыкі.

Напрыканцы 80-х значэньне слова „*банан*“ рэзка пашырылася. „У вушах *бананы*“ — гэта стан пахмелья. „*Банан*“ — штаны моднага калісьці крою, завужаныя ніжэй лытак. Новыя моды!

„Рускі! Біг-*банан*! — крычалі зьбянтэжаным беларусам у вясёлых кварталах заходніх сталіцаў. Гэты эўфэмізм, аднак, у нашай мове не прышчапіўся.

Затое беларуская моладзь добра засвоіла значэньне гэтага слоўца ў сэнсе міліцэйскае дубінкі. Не адзін дэманстрант „дастаў“ амонаўскага „*банана*“. Упершыню гэтка *бананы*“ былі шырока ўжытыя падчас шэсьця на Курапаты ў 1989 годзе. З таго часу гэтых *бананаў* ды іх мадыфікацыяў істотна паболела. З'явіліся дубінкі даўжэйшыя і таўсьцейшыя, з рознымі тронкамі, з электрашокерамі і вельмі эфэктыўныя, са схаванымі шыпамі, якія разьдзіраюць вопратку і скуру. Беларусь стала вялікай аранжарэяй міліцэйскіх *бананаў*.

А для большасьці беларускае дзятвы *банан* — садавіна па-ранейшаму далікатэсная.

Балота

Антаніна Хатэнка

Здаўна-спрадаўна жыве ў беларусаў паданьне, як у *багне-балоце* агні начамі сьвецяцца, запаленыя мітыгчным *Балотнікам*. Здавен *балота* палохае і насыцярожае. Аж да таго, што захацелі людзі асушыць яго. Хацелі з *дрыгвы* сухімі вылезьці. Але ж мы — „*людзі на балоце*“.

Дзе, бывала, ні ступіш у Беларусі — забалаці ды балаціны спаткаеш. *Балотная* мы грамада, *дрыгвяная*. Бывае, закалыхаемся ў нейкім памкненні... Ды зноў суцішымся, да супакою вернемся. Устойлівасьць надта любім. У стаячай вадзе лілеяў чакаем. А вакол — асака, твань ды застоі.

Вось, вось — сённяшняя „людзі на *балоце*“ — зусім ня мележаўскія тыпажы. Наасушаліся, ды зноўку ў сваю *багну* пашыліся. Дзе пустэльні паўтваралі — там церпім рахмана. Дзе яшчэ купістая *багна* раскашуе — звыкла пабойваемся... Аднак, прымаем. Аго, як прымаем! Жытка нашая — суцэльнае *балота*. Ні жывога дзеяння, ні зруху, ні павароткі... Зачараванае пагойдваньне *дрыгвы*... дзе які агеньчык міргане — і згасне ў няволі.

Нам, добра засталялым, і выбірацца боязна.

Балота напрыканцы стагодзьдзя — гэта ўжо не *балотная* мэнтальнасьць палешука, што чэпка трымаецца свайго, жыве ў сваім адметным рытме. *Балота* цяпер — насамрэч гнілая *багна*. Усё перажылося й згінула. Адно бурбалкі йдуць. Яшчэ ж дыхае нашае *балота*.

Басовішча

Ян Максімяк

Слова *Басовішча* зьявілася ці то пад канец 1989, ці то на пачатку 1990 году, калі беларускія студэнты высьпельвалі ідэю фэстывалю беларускай рок-музыкі ў Гарадку пад Беластокам. Гісторыя неяк не занатавала, хто першы прапанаваў такі назоў. Але, без сумневу, можна сьцьвярджаць, што слова прынялося на Беластоцчыне адразу. Яно было растыражавана бадай ці не трыма тысячамі плякатаў з анонсам першага фэстывалю ў ліпені 1990-га. А пасля гэтай імпрэзы стала вядомае і ў Беларусі.

Этымалёгія слова даволі простая — гэта абрэвіятура *БАС* (*Беларускае Аб'яднаньне Студэнтаў*, арганізатар фэстывалю) плюс салідны беларускі канчатак *-овішча*. Нехта потым спрабаваў зьвязаць паходжаньне слова з *бас-гітарай* — маўляў, на фэстывалі моцна „басуюць“, то бок граюць на „басе“, інакш, *бас-гітары* — але студэнцкі *БАС* адкінуў гэткую „народную этымалёгію“ як прынцыпова няслушную. Затое студэнтам спадабаўся калямбур пісьменьніка Ўладзімера Арлова, які, пабачыўшы бурную рэакцыю гарадоцкай публікі на выступы беларускіх „цяжказбройных“ гуртоў „Мроя“ і „Ўліс“, ахрысьціў фэстываль *Басовішчам*.

Басовішча было словам зусім новым, бо прэзэнтавала зусім новую зьяву — беларускую рок-культуру, пазбаўленую савецкага штампу і расейскамоўнай афарбоўкі. Гэта была першая культурная зьява, у якой і дзякуючы якой беластоцкія маладыя беларусы знайшлі поўнае духоўнае параўменьне з пад- і постсавецкімі суродзічамі. А таксама адчулі гонар за беларускую культуру перад маладымі палякамі, якія, пачынаючы зь першага фэстывалю, нязьменна складалі сама менш палову публікі ў гарадоцкім лесе, дзе йшлі канцэрты.

Бадай ці паўторыцца яшчэ дзе-небудзь такое, як у Гарадку, калі сотні маладых галасоў сьпявалі разам з Касяй Камоцкай, Сержуком Сокалавым-Воюшам, Віктарам Шалкевічам песьні пра Беларусь. А таксама пра „Радзьё Свабода“ з гуртам „Уліс“...